

H. Hadabás Ildikó

Megmaradás

csak a folyton lüktető,
és szív falának verődő
magány, szavakkal megkérlelt
lassú kinyílása –

csak a megbocsájító nevetés
két óraütés között,
a hétfő, kedd, szerda... utáni
vasárnapban harang zúgása –

csak az a szerető ölelés,
amely a fényt az árnyal,
 eget a földdel megérinti
konokan őrzött verssorokban –

csak az a Don Quijotei látomás
halálíg átragyogó küzdelme
minden kétértelműség
erénytelensége ellen –

csak az a lélekben felsejlő,
soha ki nem mondható,
egyetlen hazába kapaszkodó
itt élned, halnod kell parancsa –

csak a sirályok vízre csapódó
bátor zuhanása, és
a hangtalan lépések
örök keresése *folyton, folyvást*

csak az... , csak így... , csak itt.

Töprengés

Emlékezem, tehát hazudozom –
ízlelgetem a szavak mélyét,
amelyekben ott lakik az ellenkezője is,
homálytalanul és igazul
a gyermekkor falára szegzett valamennyi
kép és ősbizalmú érzelm:
nagyapám reszkető keze,
amint lehajlik minden szőlőszemért
a magányos szüretben;
a vasárnap délutáni csöndek árnyaiban
könyvlapok suhanásain a verssorok,
falusi házak előtt gubbasztó kis öregek,
akik soha nem mondták, hogy mi a haza,
de megrendülten felálltak a déli
harangszó imáikor,
s szemérmesen zsebükbe hullajtották
a búzaszemeket, ha ért kalászuk földre hullt.
Hogy szép volt-e mindez, vagy igaz,
vagy csak embert megtartó érzelm,
nem pörlöm én a költő igazát,
nekem minden múlt exponálta kép
egyre tisztul és élesül, mikor
emlékezem, emlékezem.

Fecske Csaba

Kedvedre legyen

már visszatértek hű virágaink
a tetszhalálból ébrednek megint
megannyi lenge szoknya tarka ing
megjött a tavasz menetrend szerint

a feldúlt testbe élet költözik
mint gazdátlan házba az új lakó
örömében hosszú lesz mi rövid
volt s nagyobb hullámot vet a jó

kidugja szép fejét egy pillanat
a szürke időből életöröm
itatja át s te élvezője vagy

szemedből ha kikukucskál a könny
nagyítóján át meglátod magad –
kedvedre legyen minden ami jön

Kéne hogy legyen

fiatal izmos teste Adoniszé bicepsze
miccenésétől peregni kezdenek a rózsza szirmai
amit barátnőjétől kapott ballagásra elhull a virág
eliramlik az élet egy költő szerint
s a tapasztalat is ezt mutatja -
sima bőrén szinte kéjeleg a fény szereti a
a lányokat de még szűz szeme párás
hajnali tó azt mondta egyszer
az anyjának nincs Isten ezt mondta de nem így
gondolta valójában ma sem tudja hogy gondolta
hogyan gondolja a kétség férgé rágja azóta is
ha van hit van Isten ha nincs nincs
de kéne hogy legyen már csak a szülei miatt is
akik rég az m-i temető földjében kallóznak feléje
kétségbeesetten

Ne

földagadt képpel kel a nap
fénytől lángra gyúlt madarak
szállnak szétszórva hangjukat
megfonnyadt krumpliként az agy
mindent ami szép abba hagy
havazó monitor a szem
hiába látom nem hiszem
homloklebenyemre égett
kínzó hogyok és miértek

kéklík a Bükk tevegúpja
a víg szél csonttalan ujja
buksi bokrokat becézget
holott mézet holott mérget
csurgat számba a pillanat
fehérizzással ég a nap
pecsenyét csinál belőlem
édes Istenem bárki vagy
ne éld el sorsom előlem

Mint a seb

szép lassan beesteledék
lapockáim alvó szárnyak
álmodják csak a röptömet
gyönyörét a zuhanásnak

csalódás kelti a vágyat
legdrágább ami nem lehet
amire nincs magyarázat
nem lenni jó de élni szebb

oda vágyani ahol ott vagy
a lehető legnehezebb
csodálni a megszokottat
mely úgy sajog fel mint a seb

Tamás Tímea

Túl a pátrohái földkupacon

– *részlet a Vakondvilág című kötetből* –

adjatok

Nyírbogdánynál 1 kis napot

Pátrohánál 1 gondolatot

valamit adjatok

egy mesét egy szót

1 szelet kenyeret sőt

jót

valamit adjatok

mert ez alatt a kék

szürke

barna

fekete

ég alatt

nem szólnak már a madarak

és nincs választás

pedig azt mondják hogy van

hogy számít a szavam a szavunk

a hangunk a dallamunk

verssorok szárnya

fecskek röpte

kik beköltöztek már az

ablakközbe

azt mondják

csak én nem hallom

álomban súgták

jobb ha összefoglalom

hogy miért és mivégre

jöttem e sanyarú

keserves

gyönyörű földre

[alája fölébe]

vakondlétnek a legmélyére

csak hát nem találom a formát

az összefoglalás point-ját

what is your point?

hallom egyre

míg a kenyérem felette

a szomszéd madárijesztője

ki az éjszakai hangok öre

ebben a pusztában ahol lakom

túl a pátrohái földkupacon

ezért hát kérném kellene

de visszatart a szemérem

magam vájtam az üregem

és magam is élem

azt mit elérni vélek

a választás nélküli létet

azért nem olyan rossz mert éjjelente

leszáll ide 1 felhő s elmerengve

felülhetek rá aludni álmodni vágyni

mindazt mi sosem volt megtalálni

Vándor

ha egyszer vakondvilág kapujába

tévedsz

ne kopogj hisz senki sem hallhat itt

téged

Antal Attila

Kihantolt nyarak, ásatások

Térdig
derékig merültem a határba
a halálba
Hajdúban Szabolcsban
csontokat kocogtattam
de szezám: a múlt
sehogy se tárult
virágos bikinik
sűrögtek körülöttem
lányok bársonyos hajlatai
gyöngyöztek körülöttem
Beatles-dalok zuhogtak
az Árpád-kor tátott szájába
és rezsegett a hőség
a szélnyalta tarlón
a füledt kukoricásban
térdig a határban
derékig
a halálban...
bolydult pezsdült
kavargott bennem az élet
és borba fulladt
szalonna-kenyér esték...
viharban sátorlap-csattogás

unalom
sár várakozás
szikkadó sár
várakozás unalom
és pezsgés megint
halálban élet
élet-főpróba lányok
meleg alom...
aztán
ellovagoltak
a virágos bikinik a csontokon
károgás szitált
a kiürült sírokba
az ősz roppant amóbája
telepedett a határra...
azóta ősz a nyár is
állok derékig
nyakig a halálban
belső szelvényeket
nyitnak az esték
papírfényben
páráll
az ásatások ásatása

Bábeli folyó

Örvénybe hull itt
a szándék: a szó
színe-fonákja
kereng a habbal

hallgass hát inkább
ha szólít e folyó
egymásra feszülő
fogakkal

„a szünet tagol és
kiemel”: csennel
tiltakozz
maradj ki az árból

pásztorold magadban
szavaid tán egyszer
új eret fakaszthatsz
„csak tiszta forrásból”

Sebestény-Jáger Orsolya

Álmodók

Csurrants egy cseppet csenedből Uram.
Látod kiszikkadt immár a szívem,
mit rozsdásan tátongó ősi üst,
nincsen már szavam, csak szalmafüst.

Tudom, ha szólhatnál, elmondanád,
amiről hallgatnak ködbe fúlt hajnalok,
midőn erdők felett megtorpan a tompa éj,
utolsó lépte: a hófehér.

Csurrants egy cseppet csenedből Uram,
hogy halljam hangodat a mélyben is,
ha borzolod szeleddel lomha nagy tavad,
hol szarvasok isznak, és szállnak a madarak.

Majd talán az alkony enyhet ád
ránk boruló, hallgatag fák alatt,
csurrants egy cseppet csenedből Uram,
hogy hallhassam mindörökre, hallhassam szavad.

A vízen

(Mt 14,22-33)

Uram, a tajtékok óriások
szürkén hömpölyög az élet.
Köröttem korbácsos áradat
a hullámok az égig érnek.

Uram, a csónak ködbe vész,
arcuk az idő messze mosta.
Földig hajolt felhőkön át
fénylik fel eged, e csillag-rosta.

S ha Rád emelem tekintetem
elül a szél, a szárnyas lepel.
Feléd indulok, vizig a víz...
Csak így nem süllyedhetek el.

Az élet kenyere

(Jn 6,35)

Egy falat kenyér elomló álma.
Mondd, hány ezer évig éhezett a világ
arra az egyetlen ízre vágyva,
mit kezded majd e kenyérben át?

Még egyre morajlik felettünk az ég,
mint gyomor ha kordul, mely enni vágya,
Te csordultig töltöd titkaiddal,
mely Benned jött el e vándorló világra.

Lásd, morzsáid esszük öntudatlan,
vagy éhségünk tudatos észlelésén át,
de áldott asztalterítők az élet
Te adod magadban a testté lett csodát.

Mindaddig amíg

Mindaddig amíg van hozzám szavad
vadvirágok nőnek lépteim alatt.

Erdeink fürtökben kibomló haját
sejteti velem a megzörrenő faág.

Még a csend is csillaggá lesz bennem,
Téged tükrözve minden vízcseppben.

Te tálcán kínálsz e régóta vágyott
rajtam áthulló, tükrözött világot,

s tudom: itt vagy, úgy nőttél belém,
mint holdsarlót növeszt Föld árnyéka: fény.

Míg szétöntöd az égen ez arany karimát,
szavakat adsz, hogy versből fonjak imát.

Serfőző Simon

Akkor

Foroghatnak a szélkakasok,
köpönyegek,
én lábvetve, mások helyett is
erős leszek.

Csak biztonságom: a józanság
velem legyen,
a kavarodó szél, idő mit
véthet nekem?

Ha bennem helyén minden, mint Nap
Hold az égen,
fondorkodhat a világ, nincsen
mitől félnem.

Ráleljek végre

Tegnap egy idegen fát láttam
bóklászni az udvaron.
Ki tudja, mit keresett,
mert még éjszaka is itt járkált.
Ki is néztem az ablakon,
annyira ugatták a kutyák.

Mit kereshetett a barázda is,
amit meg reggelig se talált.
A mélyből hiába borított ki
gyökeret, követ, forgatta fel

felszántva a fél-határt.
S én is mit keresek,
loholva sokszor, hogy a szél
bottal ütheti nyomom.
Bekóborolok időt, mindenséget,
valahol ráleljek végre földön
vagy a hetedik égben.

Anga Mária

Az ég alól

Hová induljak hozzád?
Meddig vándoroljak még,
hogy lakatlan szigeteimet
elhagyjam végleg?

Fákat ültetek éjszakánként,
hogy elrejtőzzem az évszakok elől,
de azok rám találnak zúgó esővel.

Agyaraikkal felém fordulnak
a téli fák: éjszakai kísértetek
ablakom előtt, megismerik
fehér ingemet, kivisznek a szélbe,
hajamat hurcolják ágaikra lombkoronának.
Gyökereikbe kapaszkodom,
a föld mélyéből vigyáz rám apám,
felém fordítja a Holdat.

Tenyerem kérgesedik,
nem veszed észre, hogy integetek,
hogy neked integetek,
kiáltani nem tudok,
ha mást nem is, sírásomat
meghallhatnád. Innen az ég alól.

Bölcsőágyamat...

Bölcsőágyamat elfelejti anyám,
panaszomat nem hallja, konyhánkat
éjszakánként a hideg tél eszi,
minden csillagot elvisznek
a bérházak közé rekedt hajnalok.

Előre tervezett az élet,
holdfogyatkozás van minden éjszaka,
gyerekjátéknak csont és kő marad,
összeszorítja kiszáradt száját a föld,
bölcsoágyamat elfelejti anyám,
szavaimat nem hallja, konyhánkat
éjszakánként a hideg tél eszi.

Bozók Ferenc

Magyarok Európában Pipacsok

A magyarok nyilaitól
ments meg Uram minket!
Így próbálták hárítani
lovass eleinket.

Sok nyílvesző bőrünkbe mar
felhasad a rost is,
Körös- körül miellenünk
sok ima van most is.

Pipacs

A szőke búza éke ez,
kit minden durva gaz tegez,
ki szőkeségben lángoló,
s kit kis növényhatározó
gyomok közé helyez.

Paraszt virág: Te drága gyom!
rubinpiros szerény rokon!
Lobogj, miként a mécsvilág,
s miként a krepp-papír virág
vidéki lagzikon!

Szökült mezőn paraszt virágok,
seregnyi krepp-papír pilácsok
lobogjatok!

Mezőkbe tűzve, mint a fáklyák,
kis őrtüzek, tenyéryi máglyák
ragyogjatok!

Ti lángoltok talpas pohárba,
ha szívemet hevíti, bántja
veres borom,

s dúlt álmaimba visszarepdes
rozstáblán eltiport, szerelmes
gyerekkorom.

A testemet kinőtte már a lelkem

A testemet kinőtte már a lelkem,
miként a sztreccsnadrág, feszeng a testem.
A fűrgé lélek oly nagyon ficáncol,
lehet, hogy egy napon (ha van) kitáncol.
De lélek és a test, s a Lét, s a Vanság
álmos és ködös bizonytalanság.
Felelj! Van ott tovább? Szólít e Fénylény?
Merengsz-e mondd, a létezés miéértjén?

B. Tóth Klára

A sómaszk visszánéz

*„A szél az arcodon ha sót talál, nem kérdi,
honnan. A tenger és a könny egylényegű”*

Miklya Zsolt

Sót találni a recepciónál
hatalmas rózsaszín sókristályt
megnyalni aztán kiinni a kancsót

ízlelni sót az arcon tengerre gondolni
kihajózni a nyílt vízre nem nézni hátra
elrúgni a csónakot rúgni partot medret

érezni az áttetsző sókristályokat
ahogy kérget képeznek az arcon
maszkká sűrűsödnek öntartó anyaggá

figyelni a tengert vízszint már a tüdőig
kicsap a partra megkapaszkodik a parti
fövénybe – a lélek hullámtermészetű –

tengermosta arc – a sómaszk visszánéz
a lélek megmártózni elmerül – tört üveg-
mozaikjai hullámcsapdában rángó fényjelek

El Greco III.

(Nagy B. István festménye)

Telít a tér az űr
lerogynak égi kékek
ruhám redőkbe gyűr
papírszemélyiségek

vagyunk – jól gyűrhetők
ha roppan test s a lélek
hússzín-golyónk a Föld
felett a Megfeszített

sejthető ha lebben
az égbolt takarója
s gyűr magam – felettem –
végtelen útját rója

Türkiz Gyermekek

(Nagy B. István: *El Greco VIII. c. festményéről*)

Toronyfelhők közül
kivillanó színpadi effektek
mintha kockát vetnének
egy köntösre
a tájkereszt kitüremkedik
az élettér festett keretéből
belehasít az univerzum
rétegeibe
magával húzza a földet
mint egy mozgó járdát
a sorban állókkal
pedig létrán is
mehetnének
a létnek támasztott
fény sugarfokon
lent a Bukott Ember
égnek meresztett térdei
csontfehéren ékelődnek
a kobaltkék pászma
virtuális matériájába
ahonnan mint
mennyei lepedőn
lassan ereszkedik alá
a Türkiz Gyermekek

Bárdos Bódi László

félelem őre

az idegrendszer képraktárainak öngyulladásá
metaforáktól terhes görcsös éjszaka
altatóktól kába fák suhogása a parkban
száguldó vonatok fűződjét roncsoló üvöltés

befelé omló falak és bombatölcsérnyi csend
fertőtlenítőszeres bolyongása a sötét folyosókon
atomok és kémcsövek tompa koccanása
elhajított és égve felejtett szavak füstszaga

hajnalban esett, amint magamat kitakartam
s hajszálaid helyett a rácsot simogattam
szempilláim vergődő szárnycsapásaival
terelgetve elátkozott maradék időm

hogyan nyomorúságomban védtelen
emlékeimnek építsek menedéket
hol testedet fölém álmodhatom minden éjszaka
mint ólomköpenyt a radioaktív mezőben

közöny

nyirkos tükörben zöldellt a reggel
az ég alatt sárga nap nyikorgott
szemhéjadat langy szél feszegette
vártad majd fölemel ki elejtett este

magadat keresve csend matatott
láncok csörögtek - harang verte az időt
végtagjaidban szögek véreztek
újra itt van ki mindig elhagyott

lepedőd a magzatvíztől nedves
anyád fehér madarat álmodott
szárnyak helyett csak körmeid nőnek
mély kútból kiáltják: légy átkozott

érzed valaki megint elhozott
ágas karodban kerek kő helye
ma tartsd még magad, őrizzen téged
célod hiába – úgyis eléred

fény-homok-óra

szemhéjaid alól madarak röppennek hajnali bevetésre
mezítelen testedre hullajtják súlyos pihéiket
széttárt végtagjaid rést nyitnak a térben
ébredsz, s hiszel még a függőleges ígéréteben

földbe szúrt mutatóujjad is gyökeret ereszt
ím nem ragad magával már a szél sem
nem süt a nap bélyeget homlokodra
felszáradt az álom, amely rád omolna

ma másképp kezdődik ugyanúgy minden
tegnapi arcod már a falon, bekeretezve - aranyozva
s a kövek már karjaidra várnak:
cipeld fel őket újra a toronyba

átgázolsz a hófehér papíron
lábaid helyén méregzöld fűnyomok
suttogások és lombsuhogások között
koponyádba madarak raja költözött

Exodus

bordáimból sövényt fon a szél
mindig onnan hiányzol, ahol épp vagy
– kötéláncos árnyéka a macskakövön –
mondtad, s én majdnem elhittem

hallgattam lépteid kopogását
a vagonok frigidáknak tűntek a ködben
de minden egyes sarkon befordultál
kitértél minden mondat és vonat elől

megvártam pedig még a hóesést is
gondoltam szálnalmasabbnak látsz hófehérben:
szellemi gettólakó a vöröslő lámpafényben

majd féltettem a tavaszt kezemben a metszőkéssel
szemben a nappal kerültem tekinteted
s mégis: hullottak az ágak – levágott hajcsomók

Csepcsányi Éva

Amit nem mondhat ki

Aranyesőm tegnap még világos-
Zöld rügye halványsárga már.
Nem tudtam tetten érni a szirmok
Előbomlását. Talán hajnal háromkor,
Mikor kiterítve hevernek a testek, és
Épp csak lélegzetük van: Mire olvasóm
Kifordul kezemből, és neved végigdől
Ágyamon.

Egyszerű képek jönnek: mint
Fák tövén hízó *mohák*, vagy
Sötétkék kövek a patakban.
Egyszerűek, míg meg nem
Moccanok.

Paplan alatti kucorgásban
Annyi mindent lehet, annyi
Világot, és ott *nem félek* meg-
Érinteni hátadat.

A takarók, párnák *halmát* nem
Merem eligazítani, szétfoszt,
Kisemmiz a mozdulat,

Csigaházból nem épül oltár,
Csak valahol a fenyőmamutok
Mögött okkerzöldek a hegyek,

Festettem képet, ablak mögöttit:
Kék és szürke, fehér és barna.
Színeket. Ezüstcsőrű madarak
Nézik, szárnyuk meg-megrebben,
és szállnak ismeretlen tájra,

Tolluk csöndpelyhe
Szívemre ül.

A gépezetből jöttem

A gépezetből jöttem én,
Néhány arc, csekk - aggodalom
Hajamba akadt. Ma is megdolgoztak a fogas-
Kerekék, az emberevők, embergyárok, ember-
Barázdák, emberkémek, és csak bámultam
Ki a villamos-ablakon, vártam, végre otthon, a kulcs
Engedelmesen forog, nyílik az ajtó, és kint rekednek üldözőim
Magam lehetek és sírhatok holnap reggelig, Szent Antal
Fölöttem, csillagos ég alattam, hűtőben sör, könyveim
Kéznel, az ágy végében. Még a fogak nyomát se, sem az
Arcokat, úgy dőltem el, és tudtam, ott maradok, többé nem
Kelek fel kéken hullámzó ágyamból. Beleolvadtam lassan
A plafonba, elsimultam a beszédnélküli félhomályban,
Arra gondoltam, mellettem hasalsz az ágyon,
Megértő-kedvesen hallgatsz, a *te* hallgatásoddal, balzsamától
Múlnak a harapások, épp csak egy-egy fognyom
Marad. Így ringatóztam bölcső-ladikon, felhős délutánban.
Megcsörrent a telefon, néztem a kijelzőt, néztem másod-
Percekig, elejétől végéig, végétől elejéig olvasva neved, és
Nekikészültem a sírásnak, virtuális ölelésnek, fölkészültem a zuhanásra.
De már első szavad vidámította, mint jó bor, szívszerkezetemet, fény-
Pontok lepték el szobámat, fényhajszálak, fénymanók, fénylovak,
Felfénylők és fénynevetések. Másképp álltak kezem alá a tárgyak még
Antal is fénynevetett ágyam felett, hiába készültem rá a sírásra, a telefont
Letéve egy eddig ismeretlen dalt dudorásztam.

Lélekmasina

Körben üvegfal, erdő nyomul
A szentélybe, böjti széltől
Táncol a csipkebokorláng.
A zsolozsma egyre érdekesebb,
Tenyeret vérez, idegsejtbe rág,
Széthagyott imakönyvek, öregek
Lábmelegítői, nagyítók, botok...
Neszt kívánó fülek, de minden kozmikus-
Hangtalan, még a részecskék is állnak.
Se súrlódás, se szellemsóhaj. Sajátos buborékszoba,
Kockába zárt csillagrendszer. Tested súlyát képezem
A padba, a nyikorgást, ahogy letérdelsz.
Aztán csak csöndfile-ok futnak, ismeretlen világban
zakatol a lélekmasina, olyan, mint egy nagymadár:
széttérjeszti szárnyait, ketten nem is férnek a zeniten,
tollhegyük „süsög” a világ peremén. A lélekdonor
meghal inkább, felülről figyel, féltett kincsével
hogy rohannak. Elégedett, amikor ráismer
a transzplantáció ősi mozdulataira.

Útközben

A könyv táskámban lapult egész nap, hang
Nélkül beszélgettünk metrón, villamoson.
Egy-egy sornál elidőztem, láttam, ahogy a
Zivatarban állsz, ködbe bújsz a réten, veled
Futottam ideges harangok előtt.

Azt mondják, a nők szeretnek beszélni.
Biztos van benne valami, én mégis inkább
hallgatok, és örömem, ha a férfi is szóttalan.

A megáldott, megtört, szétozott csöndben
Klaviatúrakattogás, plédmeleg:
Szóláskényszer, testkényszer nélküli.

Aztán metrójátók csapódnak biedermeier
Akvarellre, felmutatom bérletem.

Gál Sándor

Az ómega-kísérlet

Az öregség nem betegség! Ezt a mondatot egyszer régen már leírtam, nem számolva azzal, hogy valóban megélhetek egy olyan kort, amely már a hetvenőtől távolodva, elvisz egy korábban elképzelhetetlen „idő-távolságba.” Ugyanis ennek realitása – akkori ítéletem szerint – azért tűnt abszurdnak, mert közben három komoly műtéten estem át. Ami pedig ezután bekövetkezett – a gyomorrák –, létezésem valós távolságát hónapokra szűkítette... Tehát az ezredforduló után úgy próbáltam ezt az esetleges lehetőséget ki- és felhasználni, hogy a legfontosabbnak tűnő tennivalóimat – s minden vonatkozásban – elfogadható rendben hagyjam az itt maradók számára. Az pedig, hogy mindezt ma igyekszem számba venni – immár hetvenhét évesen – feltehetően annak köszönhető, hogy „genetikai tartalékaim” jobbak a nagy átlagnál. Apám egy hónappal nyolcvanadik születésnapja előtt távozott közülünk, anyám pedig az idén lesz – ha elér odáig – kilencvenöt éves. Ezek a tények a bizonyítékok arra – legalább is biológiai szempontból –, hogy ma és itt erről gondolkodhatok...

A hatvannyolcadik születésnapomon újra megkezdett naplót – amelynek FELJEGYZÉSEK ELMENŐBEN címet adtam – 2013 végén lezártam, azzal, hogy a külső és belső események-történések leírását már nem sok mindennel gyarapíthatom.

Ugyanakkor azt is leírtam, hogy a „folytatás valamilyen módját kitalálom.” Nos, az öregség – bizonyos tekintetben lehet akár új „irodalmi műfaj” is. Nem napló, nem vers, nem széppróza, de nem is filozófia.

Hanem ez az egész – **együtt!**

Ma már azt hiszem, hogy a „létezés műfaját” kellene megteremtennem, mert – s ezt már többször leírtam – az í r á s maga a *létezés*. A létezés értelmét pedig a halál teljesíti be. (Vagy – ki?) Ez igazából nem definiálható. Azt azonban a tapasztalatok sokéves – vagy sok száz éves – sora bizonyítja, hogy az egy-ember – az „egyén” – egy egész életen át azért dolgozik – úgy bizony! –, hogy valamit itt hagyjon utódainak, használhatóan, maga után. Ami akkor is érték, ha már maga az alkotó – félelmetesen „fennkölt” jelölése a napi munkának – túljutott a természet egyik legnagyobb átváltozásán – az anyag tökéletes metamorfózisán...

Mindebből a mai estén az látszik a legvilágosabban, hogy *minden halandó. Így maga a HALÁL is meghal!* Általunk és bennünk.

S amikor a Halál is önmagába hal, akkor elérkezik a MINDENSÉG ÖRÖKKÉVALÓSÁGA.

Bennem, bennünk!

Hát odáig kellene kitananom ebben az elképzelt „új műfajban.”

Január ege tele van reménységgel.

***

Sándorunkat tegnap délután vittük ki a repülőterre, s mert beszéltem neki róla, hogy a naplóírást lezártam, mielőtt elbúcsúztunk, azt mondta – sőt szigorúan rám parancsolt –, hogy folytassam tovább a naplót, ami – szerinte – arra kell és arra jó, hogy mindaz, ami velünk megtörténik, megmarad... Hát most folytatom, de az előző napok elképzeléseit és elszándásait sem teszem félre ... Nem nagyon tetszik, hogy ilyen gyorsan feladtam, vagy megváltoztattam szándékomat, de lehet, hogy Satyának van igaza! Majd kiderül.

Különben ma délelőtt Kassán voltunk Évával, mindketten orvosnál – injekció, orvságok stb.

Elképesztő, hogy „rendes tavasz” van, sarjad a fű, akárha március lenne.

Egy mondat a „létezés műfajához”: Az ember a Szervetlen Mindenség Szerves Része. A „gondolkodó anyag.” (H. Spencer).

A tudomány pedig ma már ott tart, hogy a gondolkodó anyagban lévő létező, hihetetlen mennyiségű energiát, tudást és tapasztalatot a halál pillanatában megpróbálja rögzíteni egy lehetséges jövő számára – egyféle tartaléknak(?!). Ha valaki meghalt, régen – a „régiek” – azt mondták: kiszállt belőle a lélek.” Lehetséges, hogy amit a k k o r eleink „kiszálló léleknek” mondtak, az nem egyéb az előbb leírt energiáknál?!

Égészen különös még elképzelni is, hogy egy nem teljes értékű fehérje, a protein – persze sok más egyébvel „szövetkezve” – lenne a megoldás erre az abszurdnak látszó, ám a tudomány szerinti megismert realitásra?

***

Nagyon rossz álmom volt az elmúlt éjszaka. Kicsit – vagy nem is kicsit! – hasonlatos azokhoz, amikről Kafka írt. S nem csupán a naplójában, de ott volt az az életérzés, amely a regényeiben is megkísértett: *a tehetetlenség*. Hátborzongató volt annak idején még olvasva is – fizikai rosszullétem támadt tőle... Az éjszakai – vagy pontosabban már a hajnali – álmomban „valahol voltam.” A táj ismerősnek tűnt, egyedül – mintha vadásznék – igyekeztem v a l a m i felé, de azt a „valamit” képtelen voltam meghatározni. Aztán elérkeztem egy patak mellé, ahol a töltés oldalán a hóban hevert a hátizsákom, a fegyverem, s „valakik” voltak ott még rajtam kívül. Ismeretlenek, de később úgy tűnt, hogy mégis ismerősök... Közben azt éreztem, hogy nagyon fázom. Majd egy filmszerű vágás következett: ott állt az autóm, holmimat beraktam a kocsni hátsó ülésére, és hazaindultam. Csakhamar megérkeztem, s azt láttam, hogy a házunk előtt egy rendezetlen, vad törmelékhegy emelkedik, a hátsó bejárati ajtóra a tetőről gyökér-indák csüngnek alá, s odalent félhomály fogadott, meghatározhatatlan alkonyi vagy hajnali derengés...

És ebben a derengésben ébredtem fel. Ám az ébredést követően is mintha folytatódott volna az álom, és akkor tudatosult bennem, hogy a kinti és a benti derengés már nem álom, hanem a reggel valósága.

A kellemetlen és egyben abszurd álom emlékét s nyomasztó élményét a reggeli torna

sem oldotta fel teljesen. Csak sokkal később szabadultam meg tőle, miután Évának elmeséltem, hogy milyen „vadászaton” jártam álmomban.

...Különbén gyönyörű január köszöntött ránk: napfény és holdtölte váltogatja egymást. Mintha találkozni szeretnének.

Nincs feloldozás

Úgy-ahogy lezártam a MÍTOSZI KÜSZÖB első részét. Ahogy most utánagondolok, egy-két emlékem kimaradt, s azokat, ha majd a gépbe másolom, pótolnom kell. (A „lúd gigáján trombitálok” stb.) Az első számú föladat most ennek az emléksornak a folytatása. És már nagyon az sem érdekel, hogy egyes részei esetleg gyengébbre sikerülnek. Az a fontos, hogy a leglényegesebb tények és események a papírra kerüljenek.

Meg még apám regényével is foglalkoztam délelőtt, egy eposzi adaptáció lehetőségeit felmérve. Ami vagy az ÉRTELEM CSŐDJÉBE vagy a SZÁZ ÉV CSEND-be kötőanyagként nagyon jól elférne.

Aztán rátaláltam egy dossziéra, amelynek fedelén ez áll: Fábry-dokumentumok. Ezeket még akkor raktam össze, amikor a Fábry-galaxis egyes darabjait írtam. Ott van például a Balogh Edgár által leírt javaslattervezet, amelyet annak idején közösen készítettünk Nagyidai Ernő bácsival és Balogh Edgárral Stószon.

Ugyanakkor rábukkantam a Keleti Naplóból készített breviáriumra is, amelyet – egy előszót is írva hozzá – megszerkesztettem, s Dobos Lacival a kiadását is elterveztük. Emlékszem, Laci lelkesen támogatta a kézirat kiadását, ám a kiadó gazdasági leépülése később ezt a szándékot lehetetlenné tett. Sajnálom, hogy így esett, mert annak idején egyféle jóvátételnek éreztem a Keleti Napló szerepvállalása tekintetében. Kiadását ma is aktuálisnak tartom. Különbén a Keleti Napló majdnem teljes dokumentációját – kb. 25-30 dossziében – itt őrzöm a dolgozószobámban.

Mert korábban – Az Egy és az Egész részeként – szándékomban állt összefoglalni a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságában (Anyanyelvi Konferencia) betöltött tizenöt éves társelnöki emlékeimet is, ennek a dokumentációja is eléggé súlyos pakk.

Ha már így belefogtam: az Együttélés megalapításának körülményeiről is maradtak fenn használható dokumentumok, amelyeket érdemes volna előkeresni és – megfelelő kommentárokkal ellátva – publikálni, hiszen az alapító tagok közül alig akad már, aki érdemben elvégezhetné ezt a munkát...

Ha a fentieket összefogom, s azokból csak a saját részszeropemet próbálnám megörökíteni – az egyéb elvégezni valóim mellett –, évekre való munkám lenne. Azonban nem tudható, hogy ebből az egészből mire jut időm. Azt azonban meg kéne kísérelnem, hogy főbb részeit – együtt a dokumentumokkal – beírjam a számítógépbe.

Ha így esténként erre gondolok, a földadat és a felelősség iszonyúan nyomasztóvá válik. Mert ha nem írom le, az egész örökre elvész, s nem csak a tudatunkból hull ki, de a történelmünkéből is!

Odakint zuhog a januári eső – és nincs feloldozás!

***

Hiányérzetem van, amióta esténként nem készítem el a nap összefoglalását. Hiányérzetem van esténként, mert az évtizedek beidegződéseit nem lehet úgy kikapcsolni, mint például az asztalon lévő állólámpát...

Mintha elfelejteném megőrizni magamat – mindazt, amit ez idáig fontosnak véltem, s amiről – elvben – az év fordulóján lemondtam.

És egyebet se igen írok, ám annak egyértelmű az oka: az öregséggel együtt járó napi gondok elviszik az időmet s az erőmet. Akár fél napom is rámegy, amíg egy-egy bajból kikászolódom... Tegnapelőtt éjszaka is a „padlóra” kerültem...

... Satya most hívott – haza ért Brémából, tele élményekkel.

Tegnap estéli firka: Oroszország – pontosabban a Szovjetunió – megnyerte a második világháborút, de elvesztette a békét. Németország és Japán elveszítette a háborút, de megnyerte a békét.

A britek részt vettek a háborúban, és elveszítették a gyarmatokat, s lettek a legnagyobb vesztesek.

Az USA pedig a világ legnagyobb agresszorává változott – és ebbe fog belebukni.

„Mert meg akartak ölni – meg kellett ölnöm őket” – indokolta tetteit egy Vietnamban szolgált amerikai veterán egy dokumentumfilmben.

Az Egyesült Államok hadserege – ezzel a megokolással – kétmillió vietnami katonát ölt meg. (A polgári veszteségekről nincsenek adatok).

Ugyan ki tudna arra a kérdésre válaszolni, hogy miért? S azokat, akik ezeket az embereket megölték, az USA-ban h ő s ö k n e k nevezik. „Mivel meg akartak ölni...” Elődeik ugyanezzel indokolták az indiánok lemészárlását is... És az akkori amerikai földrészen több bölény maradt életben, mint indián...

Az én ítéletem szerint h ő s csak az lehet, aki hazáját védve esik el.

A vietnamiak otthon voltak.

De miért voltak ott az amerikaiak? S ottlétüknek mi lett a vége?...

***

Lassan bele kell nyugodnom, hogy nem írok, hogy megszűnik bennem a folytatás. Szinte egész nap ez foglalkoztatott – hogy az a k a r á s és a s z á n d é k már nem elegendő a mindennapi munkához.

Mintha valami eltört volna bennem!

És ennek következtében úgy kell élnem – amíg élni adatik –, hogy ne érezzek lelkiismeret-furdalást a meg-nem-írtakért!

Békességet és nyugalmat kell teremtenem nappalaimban és éjszakáimban egyaránt.

Meg kell akadályoznom, hogy öregségemet a hiány keserítse meg...
 Nem a halál a riasztó, hanem aminek a megvalósítását megakadályozza.
 Mivé lesz mindaz, ami bennem gondolat, emlék, élmény, történet – és igen! – történelem volt, vagy azzá lett?!
 Hová tűnik el egy kézmozdulat emléke, egy hajnalé vagy egy költeményé?
 És miért, miért gondolkodom minderről évtizedek óta? Miért keresem magamban mindezt, ha létezésem értelmére nincs válasz?

***

Ugyan van-e valakinek elképzelése arról, hogy *százmillió halott mekkora tömeg?!*
 A Kazbek? Vagy a Himalája?
 Hol a mélysége és a csúcsa?

***

Megtörtént az is a háború idején, de főleg a háborút követő időkben, hogy a nők erőszakolták meg a férfiakat. (Gondoljunk csak a fiatal, huszonéves hadiözvegyek tömegeire!)

***

Jól haladok AZ ÉRTELEM CSŐDJÉVEL. Nagy Sándor és Dárius király, a perzsák veresége – de még a „párhuzamokat” is hozzá kell fogalmaznom – Trójával kezdve... Nem a faló-csel miatt, hanem, hogy mire Tróját legyőzték, az OK – Szép Heléna – igencsak hervadásnak indult... Tíz év értelmetlen gyilkolás – semmiért...

Lehetséges, hogy a trójai csata idejében is voltak már hadibordélyok?
 Lehetséges!

Akkor ugyan mi a különbség az egykori és a mostani hadviselés között?

Karády Katalin a háború idején a magyar bakáknak azt az érzelmes nótát énekelte, hogy: „Csak egy nap a világ, csak egyetlen egy csók az életünk, ki tudja, holnap mi vár ránk...”

Igen! Egy hajnali szuronyroham vagy más bevetés, mondjuk haslövéllel a végén...

Láttam, tapasztaltam ilyesmit: ahogy a hasüregből kifordulnak a belek a hóra, a hó megpirosodik, egy kis párát lehel, ami fölemelkedik, és eltűnik a hidegben... A katona szeme később felakad, aztán egy kicsi vércsík lecsorog a szája szögletén, a feje pedig félrebillen, s többé nem érez semmit...

Az olvasztótégely

Régen mindig azt hallottam az öregektől, hogy az Egyesült Államok a népek olvasztótégelye, ahol és amelyben az európai – meg a többi – bevándorlók tömegei egygyé olvadnak, egységesülnek, vagyis nemzetté válnak, vagy azzá szerveződnek.

Csakhogy ennek az elméletnek a jelenlegi USA az élő c á f o l a t a!!!

Az Egyesült Államok nem nemzet, és soha nem is válhat azzá, mert hiányoznak a nemzetet jelentő legfőbb attribútumok: nincs közös nyelv, nincs közös történelem, se hagyomány se ég, se föld, se vizek...

Amerikát – felfedezése után – zömmel az európai kalandorok, az „ember-hordalék” árasztotta el, mégpedig egyetlen céltől vezérelve: a szerzés, a meggazdagodás vágyától. És ez az áradat könyörtelenül kiirtotta az őslakos indián törzseket. A bevándorlók lőfegyvereivel szemben az indiánok nyilai nem voltak összemérhető védekezési eszközök. Veszítettek!

Az emberiség ma ismert történelmének ez volt a legnagyobb genocídiuma.

A prérin több bölény maradt, mint indián...

Mostanra – a rezervátumok édenének az idején – a vagyonszerzés amerikai filozófiája nem, ám az eszközei óriási fejlődésen mentek át.

Egy vietnami veterán fogalmazta meg – nyomatékuul megismétlem – ennek ma is érvényes kvintesszenciáját: „Mivel meg akartak ölni – megöltem őket!”

Amerikában annak idején, Koreában, Vietnamban vagy ma a Közel-Keleten ugyanez az elv érvényesült és érvényesül... Ahogy már máshol is leírtam: az indiánok, a koreaiak, a vietnamiak otthon vannak – otthon voltak.

De az amerikai katona miért volt ott, mit keresett ott – mások földjén, mások otthonában?! És miért ölt?

S az eredmény?

Az USA 1945 után minden háborút elveszített.

***

Az egyik kiadóm „szakmai önéletrajzot” kért a nála lévő kéziratom pályázatához. Elkészítésére ráment az egész napom.

Régen az úgy volt, hogy az író megírt egy regényt, vagy összerakott egy versgyűjteményt, elküldte a kiadónak, s ha a kiadó a kéziratot érdemesnek találta megjelentetni, besorolta a kiadandó kéziratok közé, s bizonyos idő után a kéziratból könyv lett, amely elkerült a boltokba, s vagy elfogyott, vagy nem. Ha a könyv után érdeklődés támadt, új kiadás készült belőle. A szerző, a kiadó és a kereskedő ebben a hármasegységű rendben úgy-ahogy eltengődött a világban.

És senkinek eszébe se jutott „szakmai életrajzot” kérni a szerzőtől. A könyv megjelenése nem az állami támogatás függvénye volt, hanem a jól megírt, érdekes – és értékes! – könyveké... A különböző lapok pedig olykor elmarasztalták, olykor megdicsérték a szerzőt. Az író a munkájáért kapott némi tiszteletdíjat, amiből kifizethette az éppen aktuális kölcsöne aktuális törlesztőrészletét a bankjának...

Így megőrizhette alkotói szuverenitását az író, és nem alázhatták döntéseikkel koldussá holmi ringyókrata hivatalnokok...

***

Egyre kevesebbet foglalkozom a történelemmel, mert a történelmet folyamatosan meghamisítják és átírják. Csak az én időmben legalább tízszer felforgatták az egész huszadik századot, s forgatják ma is, zömmel ugyanazok a „szerzők”... Így a korábbi hősök közül árulók, s a korábbi árulókból hősök lettek...

Az aktuális hatalom ideológiájához-politikájához társadalmi ragasztóanyagként felhasználva.

Ezért úgy döntöttem, hogy maradék életemben magammal foglalkozom, a saját történelmemmel és a saját történelmi tapasztalataimmal. Az igazat mondtam eddig is, s ez a szándékom változatlan, megszövegezni, amit megéltem, amit láttam-tapasztaltam, s amit mindmostanáig megőriztem.

***

A tervezett *Száz év csend* első részét – Gyóni Gézáról – a számítógépbe másoltam. Úgy tűnik, rátaláltam arra a formára – mondjuk így: esszéváltozatra –, amelyben a háborúk irodalomba való adaptálását, úgy-ahogy elvégezhetem. A lényeg, hogy ez is része lesz – lehet – AZ ÉRTELEM CSŐDJÉNEK. Ha sikerül, holnap a következő részt is rendbe teszem... Szóval egyelőre napjaimnak van hozadéka és így értelme is. Igaz, elfáradok közben, de jobb elfáradni a munkában, mint a semmittevés nyűgében élni...

Az előbb rátaláltam két olyan jegyzetemre, amelyekről azt hittem, hogy elvesztek, s amelyek „hiányát” igen sajnáltam. Most pedig örülök, hogy felhasználhatom őket.

Még azt, hogy szerdán este Hídvég-Ardón töltöttem egy nagyon kellemes és hangulatos estet...

***

Latzkó A. könyvét, az *Ember s a háborút* igyekeztem röviden összefoglalni, amúgy bő idézetekkel, hogy aki olvassa, legyen elképzelése abbéli állításomról, hogy az első világháború borzalmairól – általában a háborúk borzalmairól – kevés ilyen munkát találni. Ez egy. A másik, s ez még megválaszolatlan kérdés, hogy Latzkó után maradt-e magyarul írt egyéb irodalmi alkotás. Ha igen, mi és mennyi? És az sem volna hiábavaló, ha a németül írt munkáiról is megtudhatnánk valamit. Meg az életéről: honnan származik, a háborút túlélvén, mivel foglalkozott, s hol élt a Trianon utáni Európában? És az sem volna haszontalan, ha az *Ember és a háború* fordítójáról is megtudhatnánk valamit. Mert Moly Tamást is a teljes ismeretlenség köde fedi...

Közel a halálhoz

Hajnalban, négy és öt óra között közel volt hozzám a halál – én meg a halálhoz. Lehet, hogy ez csupán stilisztikai vagánykodás, vagy annak tűnhető szösszenet és nincs semmi gyakorlati jelentősége. Ám amikor az ember a csillagok fényében egy

pillanat alatt összerogy, a csillagok hirtelen eltűnnek előle, s csak valami mély és szinte tapintható csend szakad rá, s csak a nedves beton hidegét érzi, akkor már a „különbség” nem stilisztikai blöff, hanem kemény realitás...

Amiként a menekülés szándéka is – fölfelé!

És sikerült is fölállnom, de a következő pillanatban egy „jeges szélcsapás” újra ledöntött a lugas alatti betonra... Amikor sikerült nagy nehezen felülnöm, már erősen fáztam, ám a látásom valamelyest kitisztult, s tudatosult bennem, hogy hol vagyok, és az is, hogy a lehető leggyorsabban be kell jutnom a házba... Megpróbáltam fölegyenesedni, de kísérletem sikertelennek bizonyult. A nedves betonon, ahogy gyerekek a csúzdában, igyekeztem az ajtó felé tolni magamat. Aztán, ahogy eljutottam az ajtóig, és elértem a kilincset, lassan bejutottam a konyhába. Pihentem egy keveset, s ha nehezen is, de sikerült ágyba jutnom, ahol még egy ideig dideregtem. Éva mélyen aludt, én pedig arra gondoltam, hogy ha felébreztem, halálra rémül, jobbnak láttam hát megvárni, amíg dolgaim jobbra fordulnak.

A tarkófájdalmak csak lassan csitultak, ám az érkező hajnali derengésben a tárgyak lassan visszakerültek a helyükre, s mozdulatlaná váltak. Én pedig – igaz, kicsit még bizonytalanokodva –, de újra a saját lábamra álltam, vagy ahogy a Bibliában olvasható: felkeltem és jártam.

***

Folytattam a *Száz év csend* második – Latzkó-féle – részét, s délre be is fejeztem. Aztán délután megpróbáltam kideríteni, hogy Fábry, aki maga is első világháborús veterán volt, találkozott-e Latzkó könyvével, hiszen a „gyilkos élmény” után szinte minden olyan könyvről beszámolt, amelyet a háborúról írtak. De a „Fábry összes” első kötetében – 1920–1925 –, semmit se találtam Latzkóról. Azonban találtam mást, ami mostani írivalóimhoz fontos, s aminek igen megörültem. Fábry Szántó György 1924-ben megjelent regényéről, a *Sebastiánus újra elvégeztetetről* írt méltatásáról van szó, amely Aradon jelent meg.

Azért az öröm, mert Szántó György Neubauer Pál unokatestvére volt, aki – hasonlóan mint Fábry vagy Gyóni Géza – az első világháború idején, félbeszakítva tanulmányait, bevonult önkéntesként, sebesülést szenvedett, s fél szemére megvakult. Később, gyógykezelés céljából, Bécsbe költözött, de az orvosi beavatkozás ellenére teljesen elveszítette látását... Véglegesen Aradon telepedett le, s bár festőnek indult, haláláig regényeket írt. Jelen pillanatban azonban az a fontos számomra, hogy naplójában megerősíti, hogy Neubauer Pál *Mi közöm hozzá?* című regényének szereplői többségükben valós személyek voltak!

Persze, arra is érdemes figyelni, amit Fábry Szántó György regényével kapcsolatban leírt. „Irtózatos elgondolni – mondja Fábry –, hogy az emberek ma csak Antóniákra tudnak ujjongani, amikor talán egy új Milton keresi az elveszett para-

dicsomot... A vak Szántó György, kinek kezéből kihullott az ecset: minden szépségét, erejét, elgondolását, halálra dermedt tervét élénk teregeti, nekünk adja...

Aztán Fábry így zárja írását: „Sebastianus könyvében olvasom: Aztán csend lett vagy száz évre megint...”

***

Felnőttirodalmunkban egy nemzedék, amely semleges, akár az autópálya aszfaltburkolata. Az irodalom ringyókratái és e ringyókrácia különítményeseinek élményhiányos „szövegei” lassan beborítják a magyar Kárpát-medencét. S ha valaki e mosogatódézsából kiömlő szövegmoslék ellen szólni mer, az tűzrevaló nacionalista.

G. Brunót annak idején azért vetették máglyára a tar pilisű bibliai „szövegegyesítő”, mert azt merte állítani, hogy „nem tartom méltónak az isteni jószághoz és mindenhatóságához, hogy csak ezt az egy véges világot teremtette légyen, holott még számtalan más is képes teremteni, azt mondom tehát, hogy számtalan világ van, hasonló e földhöz...”

Az emberiség számára megfogalmazta a legcsodálatosabb utópiát a menekülésre, egy Űrbéli Vereckei-hágót – az emberi megmaradás lehetséges útját...

Ma már statisztikai adat van arról, hogy Tejút nevű galaxisban – a miénkben! – 89 millió csillag lakozik. A mai „globális buzgalom” aszfaltszürke szövegei helyett ezzel a nolai által leírt lehetséges jövőképpel – szerintem – érdemes lenne valamit kezdeni. Ahhoz azonban a Tudás Szépségét kellene követni, s kellő alázattal!...

Az Élő Út emberi és nemzeti esélyeit.

***

Le kell írnom s folyamatosan a nappalaimat, a történéseket, mert igen buta hiányérzetek keletkeznek bennem, amelyeket még butább lelkiismeret-furdalás követ. Néha az az érzésem, hogy *elfelejtem magamat*.

Pokoli érzés!

És az is pokoli, hogy fáj a lábam – alig tudok járni. Meglehet, csupán izomláz, amit a kert elgereblyézése és az aláhajló diófaágak lefűrészélése okozott...

Délután kijavítottam a gépben lévő *Száz év csend* mindhárom részét. Akár lehetne is a nyomdába. Még *Az értelem csödjét* is át kell szálalnom, hogy a meglévővel ne kelljen már tovább pepecselnem. A Bismarcknak kb. a felével készültem el, az azonban biztos, hogy a jövő héten nem lesz időm két-három jó mondatra sem.

A fákat is be kéne permetezni, de bizonytalan vagyok abban, hogy a tízliteres masinát elbírom-e. Majd kiderül.

***

Kassa – onkológia. A vizsgálat eredményei kedvezőek.

Délután a kert, készíteni kell a talajt a növények számára. Csak az a baj, hogy hamar elfáradok.

Valamit a „háborúkról” is lejegyeztem, csak azt nem tudom, hova soroljam be. Mert-

hogy a keresztes hadjáratok abszurd – pápai – indoklásáról van szó. (1099.) S az semiben sem különbözik – ideológiáját tekintve – Nagy Sándor, Napóleon vagy Hitler háborús indokaitól...

***

Befejeztem a Bismarckot, amelynek pár napos léte volt az egyik döntő inspiráció arra, hogy belefogjak *Az értelem csődjének* a megírásába. Még a végét kell egy kicsit megigazítanom, hogy kerek legyen.

A másik megörökítendő mai esemény: Az iskolából hívott az igazgató, hogy a kilencedikesek ma írják országshoz a továbbtanuláshoz a felmérőket, s hogy magyar irodalomból a *Vallomás az anyanyelvről* című írásom adja számukra a megoldandó föladatot. Igen meglepett a hír, hiszen ez azt jelenti, hogy ma több száz magyar iskolában voltam egyszerre föladat és lehetőség. Remélem, nem okoztam sok gondot a gyerekeknek. Szóval, ha kevéske is, de mégis öröm az ilyen nap megélése. Mert ilyenkor még az is földereng előttem, hogy nem dolgoztam hiába az elmúlt évtizedekben... Csilla még azt is megígérte, hogy majd megmutat egy adatlapot, hogy lássam a küzdelem nyomait...

***

Satya bevitt Budapestre az MMA székházavatására. A felújított Vigadó, azt hiszem, az egyik legszebb palota, amit a Duna pesti oldalán valaha is felépítettek. S hogy mostantól ez a palota az MMA székháza, a magyar nemzeti kultúra újraegyesítésének lehetőségét és reményét testesíti meg vagy foglalja magába. És oda nekem mostantól halálomig jogom van belépni... Talán még a cselekvésre is alkalom nyílik, mert hisz a lehetőség csupán a cselekvésben teljesezhet ki.

Az öröm és a szépség maradt meg bennem erről az estéről!

***

Március 20. Vilma hívott – mama állapota válságosra fordult. Az előbb beszélünk a *lehetségről*. Meg az elvégeznivalókról. Arról, ami bizonyos. Soha nem hallom már Tőle, jelen – és nincs jövő!

Március csendje

amit annyiszor elismételt: „... itt vagyok, nem tehetek róla.”

Valóban: az ember itt van és nem tehet róla. Mert-hisz tehetetlen.

Ídesanyám! Kilencvenöt éves...

***

Egy délutáni jegyzet, hogy megmaradjon: Sem a kép, sem a zene, sem az építészet, se semmi más nem képes önmagát meghatározni, csak a *nyelv*.

Csak az létezik és válik örökkévalóvá, amit a nyelv saját, szerves részeként magába emel.

Ami újra és újra beszéddé reinkarnálódik – az ember által.

Nélküle nincs múlt és nincs

A várakozás? A csend? Meddig?

Aztán a sötétség... A fény hiánya.

S az átváltozás kegyelme.

Kérdés és válasz.

Csillagok – a csillagok...

***

...Vilmától a reggeli hír: mama belázasodott. Sándorral is beszéltem, de azt nem mondtam el neki, hogy a mama ideje megszámláltatott. De: meddig tartanak kínlásai? Csak remélhetem, hogy már nem érzi azokat, hogy a létezésnek ebben a végső stádiumában részesül ebben a kegyelemben.

És már a távolságok sem változhatnak többé közte és köztem... Örökre tizennyolc évvel lesz csak idősebb nálam.

Ami a mi korunkban szinte semmit se számít.

Még ezt: az előbb kint voltam az udvaron, aprószemű permet hull az égből, március csendjére és éjszakájára...

***

Március hatodika, szerda. Anyánk mára virradóra jobblétre szenderült.

Magával vitte a taníthatatlan tudás csodáját a csillagok közé.

Amit a minap ide írtam: örökre tizennyolc évvel lesz csak idősebb nálam. Az Örökkévalóságban ez az előnye behozhatatlan. Szombaton még láthatom testi valóságában, aztán a papa mellé száll alá – örökre megpihenni. Újra együtt lesznek, amiként gyerek-koromban: ídesanyám és ídesapám! Így, hosszú í-vel, mert így szíp.

Legyen békeesség!...

***

Szombaton eltemettük anyámat. Tegnap este pedig ezeket a sorokat írtam le, akárha egy valamikori vers alapvetéséhez:

Az ember nemigen tudja, hogyan viselkedjen, ha meghal az anyja. Hiszen – ahogy a koporsóban fekszik a fátyol alatt és nem érez semmit - már csak *anyag*..

Az anyából lett anyag!

Pedig tudom, hogy barna volt a szeme, hogy beszélt, hogy énekelt, meg imádkozott. Mert hitt valamiben, s most ott van a mélyben apámmal, újra egymás mellett és nem tudnak egymásról semmit...

És nekem ezt kell megértenem, megőriznem.

Halálukat – halálomig.

Az öregség békéje

Az értelem csődje – ezt fogalmazom folyamatosan újra a Bismarck-példában. Az elpocsékolt tudást, az elpocsékolt emberi szorgalmat, erőfeszítést. Aminek a vég-eredménye a pusztítás és a pusztulás. Az emberiség háborúinak sok ezer éves történelmének, lemészárolt millióinak – „hősi halottainak” – új és új felmutatást. Az arányaiban megsokszorozódott veszteségét – s minden tekintetben.

Persze azt is tudom, hogy teljesen felesleges mindezt ismételtetni, hiszen ahogy eddig, ezután sem változik meg semmi. De legalább leírom magamnak – magamért.

Hátha ez az írás elhozza számomra az öregség békéjét.

Vagy legalább az esték nyugalmát.

***

Megérkeztek a gólyáink. Az egyik ide szállt a ház elé vadászni. A nagy szárazság el- lenére a fű között elég sok az apró varangy. Valamikor itt a Kanyaptát szegélyező lá- pos-mocsaras terület volt a gólyák, gémek paradicsomi otthona. Ma pedig a gólyák a friss szántások barázdáiban pockokat, hernyókat keresve nyomorognak... Ez abból is látható, hogy kevesebb fiókát nevelnek fel, mint egykor. Ha nincs élelem – nincsenek utódok.

Hogy mi ne kerüljünk a gólyák sorsára, délután elültettem több mint száz fészek krumplit. Remélem, lesz legalább olyan termésünk, mint tavaly volt. Különben a borsó már kikelt, látszanak a sorok... S virágoznak a gyümölcsfák is. Meggy és szilva is mu- tatkozik szépen. Csak a csapadék hiányzik – hetek óta nem esett eső...

***

Szükségesnek tartom leírni azt az elszomorító ténytet, hogy nem fordítok kellő figyel- met cselekedeteimre. Gyakran megtörténik, hogy fordítva veszem magamra például a pulóveremet vagy a pizsamanadrágomat... Mintha az adott pillanatban elhatározotta- kat nem regisztrálnám magamban – a belső ellenőrző mechanizmus kihagyására gya- nakszom. A felismerés komoly veszedelmeket sejtet.

Mert például mi történhet, ha autózézetés közben következik be egy ilyen „kiha- gyás”?!

Délután a rádióból hívtak a pénteki versmaratonnal kapcsolatban – ott leszek, s így a részvétel vagy a korábban megbeszélit „telefonos bejelentkezés” kérdése megoldódott. Különben is: egyszer jelen kell lenni, hogy megélhessem *ezt a történetet is*. Összefogtam tíz percre valót az utóbbi időben írt verseimből, aztán a többit majd Budapesten meg- látom.

Még Búcsról is hívtak, Karkó Heni, hogy Szatmárnémetiben Katona Mihályról ké- szül egy Búcs-Szatmárnémeti közös kiadvány, s abba a *Mesét mondok valóságban* lévő Katonáról írtak felhasználásához kérik a hozzájárulásomat. Mondtam: kérek egy tiszteletpéldányt, ha elkészül a kötet. Azt hiszem, az „elmenőt” legalább ennyi megilleti.

***

Szinte egész nap olvastam, s mindabból, amit olvastam, tele vagyok nyugtalansággal. Ezt a *minden korban jelen lévő feszültséget* még legkiválóbb íróink munkáiban is folyamatosan megéltem olvasás közben. Ami Kölcsey és Berzsenyi korában irodalmunkat „betyárok baltázó kocsmájává” tette, a huszadik századra is ráillik, a huszonegyedikről nem is beszélve... Ha kinyitok egy huszadik századi könyvet, látom, hogy az ellentétek miként gerjednek tovább, miként jelentkeznek az egymásra uszulások. És néha már úgy látom, hogy nem is a nevek számítanak. Hanem mintha valami gyógyíthatatlan fertőzés rákos áttétei szívódtak volna fel irodalmunk szervezetébe pusztító elemként. Hogy még a legjobbak sem képesek a békére – irodalmunk békéjére, az egymás melletti létre, s távolabbra nézve: egymás megsegítésére.

***

Réges-régen a naplót a kényszerűség műfajának neveztem meg magamnak. (Valahol már írtam is erről.) Hogy volt – és szinte naponta – hetente – sok-sok olyan élményem-gondolatom, amelyek leírása és publikálása nem csak reménytelen volt, de veszélyes is. Elsősorban a kisebbségi-nemzetiségi kérdések jelentettek a hatvanas-nyolcvanas években a korabeli politikai-ideológiai környezetben gondot, s gerjesztettek allergiás rohamokat a csehszlovák „nemzetállamban.”

Mivel valamilyen megoldást kellett találnom arra, hogy a kisebbségi kiszolgáltatottságról legalább a legfontosabbakat rögzítsem, már a hatvanas évek elején is a „kényszerűség műfajára”, naplóírára kényszerültem. Meg persze azért is, hogy – túl ezen – feledekenységemet „legyőzzem”. Hogy az egyéb legfontosabb eseményeket is megőrizsem magamnak... Meg aztán „rászoktam” az estéli, rövid napi összefoglalókra. Rövidre fogva a „napzárta” írói munkámnak egyféle kiegészítő, kísérő sodrává változott. Azonban különösebb jelentőséget nem tulajdonítottam neki, holott egy országos pályázaton Magyarországon az Örökhangyók kategóriájában naplóm pályadíjban részesült. (A másik díjazott Faludy György volt).

Mindezt pedig azért írtam le, mert naplóírói mivoltomban Illyés Gyula erősített meg, aki Kosztolányi Dezső *Tíz síron túli Kosztolányi-könyv Ákombákom* című kötetének bevezetőjében így ír: „Ebben a kötetben Kosztolányi Dezső széljegyzeteit veszi az olvasó. Azokat – folytatja Illyés –, amelyeket saját műve mellé vetett papírra. (...) Az emberek egy része ilyen gyűjtemények fölé írja: napló. S hogy az olvasók nagy része ilyen művekről hiszi, hogy ez csak holmi könnyű firka...” Majd gyorsan ezt teszi hozzá: „Az értő néha az ilyet tartja a legtöbbre.” Továbbá: „Hogy egy író mikor mondja ki a lényegyet, az rejtelem.” Végül pedig hogy „egy alkotás szépsége és ereje semmiképp sincs összefüggésben a terjedelemmel”.

S legvégül mindez „úgy él, ahogy alkotója élteti”.

Ha Illyés állításának csak a fele lenne igaz – de én az egészset annak érzem –, akkor mindez abbéli reményemben erősít meg, hogy valami hozadéka ezeknek az estéli jegyzeteimnek is maradhat.

Persze, ha eljutnak idáig, ahová Kosztolányi *Ákombákomjai*...

***

Valamikor a múlt század kilencvenes éveinek az elején olvastam a Nagyvilágban – erre egy kifakult cetlire írt pár sor emlékeztet – Jevgenyij Zamjatin tanulmányában ezt a mondatot: „Egyetlen jövő marad: a múlt.” Azóta, hogy ezt leírtam, közel huszonöt éve porladt szét, s az elmúlt évtizedekből *jövőnek valóban csak ez a múlt tűnik egyetlennek.*

Mára a „társadalmi megrendelés diktátuma”, és a „zseniális falánkság” – ami akár globalizációnak is fölfogható – mindent fölemészt, amiként e beteg társadalmat a rák áttétei...

Azonban azt is érzem, hogy nem jó ezekről gondolkodni, mert nemcsak nyugtalanítók, hanem emberalázók is.

A nincs-jövőt vetítik elém vagy a jövőtlenséget.

Csupán nyomatékul írom ide: a kettő nem ugyanaz!

Baka Györgyi

Virágkereszt

nélküled vezethet-e út
hozzám s belőlem kifelé
gyöngéd érintésed
alig érzékelhető mégis
egész lényem betölti

át nem adható illatok
gyűlnek sejt-mélyeken
s fonódnak láthatatlan
kereszted fájára
oly rejtettek, mint
hangod, szavad bennem

vágyódás telítve
asszonyi álommal
és megfosztva tőle:
végtelen távolságod
ámulatba ejtő
bennem levésed
oly titkos, hogy folyton
kereslek magamban

ha megtörik reményem
sírsz bennem, s alig érzem
szólsz hozzám, s nem értem
önzésemben égek – mégis
visszatérítesz magadhoz
fügefáiddal, tengerillatoddal

odakuporodnék lábaidhoz
hallgatnám a bensődben
hullámzó éjszakák és nappalok
szüntelen zenévé szövődő hangjait
így csitulna el nyughatatlan
szívem szerelme, beleolvadva
teremtő tüzedbe

Kis Pál István

virágkereszt

feledni hiányt s mélabút
én hívlak áradni fény elé
majd ha eljön érkezésed
ünnepli jöttödet az ég is
ki pompádat magára ölti

kibontva csended, izgatott
bibédről nektárod ízlelem
én a rajongó *Imádatlan*
ivódva a sejtek falába
szomjúhozom, mit
odaénekeltem

a vágyódást ringató
édes asszonyálmot
ki képes meglopni
irigy messzeséget
ki magába csodál
zsoltárénekekkel
s gyönyörrel ölel
ott a keresztútnál

ha el mégse érem
sír velem vagy értem
s az őszi kerengésben
árvulva a mindenség is
elhullajtott szirmokat hoz
könyvbe préselt kis dalokkal

szelídülve lábaidhoz
innen s túlról úttá letten
magamról tudva mi cél vagyok
virágkeresztbe fonom, amit
a férfi léttől arra kaptam
hogy áldozzak érted, dalomat rakva
termékeny tüzedre

Standovár Ágota

Dorombolj csak, hadd zokogjak

(In rilievo – macskára és nőre)

A szobát az utcáról beszűrődő neonfények tették sejtelmessé. A nő sziluettje szinte beleolvadt a testét körbeölelő fotel kontúrájába.

Még világos volt, amikor embriópózba kucorodott.

Ha valaki így látná, azt hihetné, alszik. Csak egyenletes szuszogása mozdtítja meg körülötte a levegőt. Semmi külső jele a hónapok óta benne dúló viharnak. Még otthon sem könnyen engedi szabadjára indulatait. Csak az öreg kandúr tudja, baj van.

Nehézkesen ugrik fel a nő mellé, majd busa fejét egyre erőszakosabban dúcolja gazdája arcát takaró karjához, míg el nem éri a simogatást osztó tenyér.

A nő kigömbölyödik önmagából. Hagyja ölébe fészkelni a halkán doromboló állatot, csak utána szakad fel belőle a sírás. A macska hangja is erősödik.

Olyanok most ők ketten a villódzó fényben, mint egy alternatív zenekar a színpadon. Estéről estére ismétlődő előadás.

Amikor a nő szipogóvá csendesedik, földre söpri a macskát.

Együtt indulnak a konyhába. Nyílik a hűtőszekrény ajtaja, felpattan a konzervdoboz teteje, eleség kerül a kistálba, majd a puha léptek visszatérnek a szobába.

A nő még mindig nem nyúl a villanykapcsolóhoz. Leül az íróasztal előtti székre, megemeli a telefonkagylót, de ugyanazzal a mozdulattal vissza is ejti. A tíz karom ismét a combjába mélyed. A macska feje nagyot lök a karján, helyet igazít magának az ölében, ugrik, majd fészkelődik, míg az ujjak a hosszú, dús szőrzetbe nem túrnak.

A szoba padlójára hullik a suttogás:

csend partján szeretnék ülni veled, hátadnak feszíteni a hátam

Az eperlekvár szerelmes elektronjai

Mindent tudni akarok!

Bár akkoriban kislány voltam, mégis tisztán emlékszem a szovjet ismeretterjesztő filmsorozat főcímében megjelenő fiúra, aki kalapáccsal nagyot sózott a dióra, hogy hozzáférjen a tudáshoz.

Bár soha nem voltam egy könnyen megülő fajta, mégis a székhez kötöztek Öveges professzor fizikai kísérletei is. Most, hogy róla írok, újra látom a kicsi kocsit, ahogy

végigszalad egy megdöntött falécen, de tisztán emlékszem a Delta szignáljában szánt húzó sarkkutatók arcára is.

Szüleim akkoriban késő estig dolgoztak, óvoda után a Mama vagy Primm néni vigyázott rám. Tévéztünk. Ha kérdeztem valamit, mindig azt válaszolták, hogy maradjak csendben és játsszak, így nem nagyon volt alkalmam a nem épp nekem való információhalmaz emésztése során feltámadt miértjeimmel kit bombázni. Magam formáltam át a televízióból érkező tudást a magam alakította világrépbe illeszthetővé.

A mindenséget például úgy képzeltem el, hogy amikor ott ülök a konyhai hokedlin láblóbálva, a kislábujjamban is hintázik egy ugyanolyan kislány, mint én, aki ül a konyhai hokedlin láblóbálva, és annak a konyhai hokedlin láblóbálva csücsülő kislánynak a kislábujjában is ott ülök én, és úgy vagyunk mi így együtt a mindenség, mint a matrjoska baba, amit Gyuri bácsi, a nagybátyám hozott nekem a Szovjetunióból, és nagyon szeretem.

Amikor kisiskolás lettem, már Istent kerestem, és helyét a világomban. Nem tudtam elhinni Mamának és Primm néninek a felhők közti trónuson üldögélő szakállas, öreg bácsit, elképzelni őt úgy, hogy körülötte röpködnek a szárnyat növesztett meghalt gyerekek angyalokként. Pedig Mama nem csak mesélt róluk, de aprócska színes képeket is mutatott.

Egyszer a legjobb barátnőm, Anna, megsúgta, hogy anyukájával és apukájával minden vasárnap elmennek abba a templomba, ahol az Isten lakik. Attól kezdve én is meg akartam ismerni Istent, de a Mama nem vitt el hozzám, hiába kértem, ő is csak estéknként, az ágya mellett imádkozott.

Mire felnőttem, néhányszor már én is jártam abban a templomban, de egyszer sem találtam meg ott az Istent.

Évekkel később kezdtem csak a falakon kívül keresni.

De most nem is Istenről akartam mesélni, inkább a matrjoska babákról, a kis és nagy Ágotáról, az emberről és a kémiáról.

Mert mára már úgy gondolom, az ember nem matrjoska baba, tulajdonképpen egy szabadgyök, vagy mondhatnám úgy is, a világmindenség olyan molekulája vagy molekularészlete, amelyik a legkülső elektronhéján párosítatlan elektront tartalmaz. Ezek a párosítatlan elektronok pedig nagy intenzitással keresnek párt maguknak, tehát könnyen és gyorsan reakcióba lépnek más, olyan vegyületekkel, amelyekről elektronokat ragadhatnak el. De ez az elektronrablás a kifosztott sejtek károsodásához vezet.

Az élet pedig rövid, és egyre kevesebb szabadgyök találja meg közben fosztogató helyett az antioxidánsát, a stabilitást.

Hogy mindez miről jutott eszembe?

Az a tegnapi telefonbeszélgetés hozta felszínre bennem a kis Ágotát, a matrjoska

babákat, az embert és a kémiát, amikor is elmeséltem, eperlekvárt főzök éppen, és hogy most jöttem rá, a válásom óta nem is főztem lekvárt, nem tettem el befőttet és savanyúságot sem.

A telefonvonal másik végéről átizzott a mosoly, ahogy ismerősöm a mondókámba vágta, akkor te szerelmes vagy!

Hevesen tiltakoztam, legfőképp azért, mert az én tapasztalásom szerint a szerelem egyenlő az elektronrablással, és pont a lekvárfőzés a bizonyíték arra, hogy köszönöm, én most a világgal és önmagammal is harmóniában vagyok.